

Cabaret bij Nederlands – humor in de klas

1. Inleiding

Het leven is niet altijd leuk, maar leerlingen leren meer van leuke lessen. Humor is een prachtig middel om te gebruiken in de klas, maar je leert niet op de lerarenopleiding hoe je grappig kunt zijn. Gelukkig is dat wel te leren en bovendien kun je ook goed de grappen van een ander gebruiken tijdens de lessen Nederlands. Cabaretfragmenten zijn een prachtige aanvulling op ons vak. Op www.cabaretbijnederlands.com zijn veel van deze fragmenten te vinden met daarbij suggesties voor toepassing in de les.

2. Het gevoel voor humor van leerlingen

De kans is groot dat leerlingen om heel andere dingen lachen dan hun docenten. Hun gevoel voor humor is zich ook nog aan het ontwikkelen. Jongere kinderen lachen bijvoorbeeld om dommigheid, maar ook om gekke geluiden of om dingen die eigenlijk niet mogen. Wanneer een kind een jaar of dertien is, begint de ontwikkeling van meer talige vormen van humor, zoals ironie en sarcasme (Cornett 1986). Deze vormen van humor zijn uitingen die alles met taal en communicatie te maken hebben. Om die vormen van humor te begrijpen, moet je je verplaatsen in de gedachten van de andere persoon, binnen de context waarin hij zijn opmerking maakt. Je moet dus leren om situaties vanuit andere perspectieven te begrijpen (Crone 2012). Dit zijn vaardigheden die voor leerlingen in de puberteit best heel lastig zijn, maar waar wel goed bij het vak Nederlands aandacht aan besteed kan worden.

Eigenlijk bestaat elke grap uit drie elementen: een herkenbare situatie, het opbouwen van de spanning en dan de onverwachte wending (Berk 2003). Wat heel belangrijk is bij humor is dus een referentiekader. Wanneer een leerling niet genoeg voorkennis heeft over de situatie waar een grap over verteld wordt, zal deze de grap ook niet goed snappen. Dat verklaart ook waarom leerlingen om heel andere dingen lachen: ze hebben heel andere voorkennis en een ander referentiekader. Wanneer je zelf grappen maakt of grappige fragmenten laat zien, moet je daar als docent ook heel goed rekening mee houden. Je moet eerst heel duidelijk schetsen wat de situatie is waarin de grap gaat plaatsvinden. Hoe meer voorkennis een leerling heeft, hoe leuker deze de grap zal vinden.

3. Positieve aspecten van humor in de klas

Er zijn talloze redenen te noemen om meer en bewust humor te gebruiken in de klas. Zo kan humor een positief effect hebben op een aantal vormen van intelligentie. Humor kan ervoor zorgen dat een leerling meer *open-minded* wordt. Ook helpt humor om creatiever te denken, doordat verwachtingspatronen doorbroken worden. Daarnaast worden negatieve emoties geblokkeerd en een op humor gerichte *mindset* zorgt voor meer creatieve en ongebruikelijke ideeën. Hier kan een docent gebruik van maken door bijvoorbeeld een cabaretfragment te tonen als voorbereiding op een schrijfpdracht. Een andere vorm van intelligentie die kan groeien door humor is het kritisch denken. Cabaretiers kijken kritisch naar de maatschappij, naar wat mensen doen en naar bijvoorbeeld de boodschap van politici. Daardoor leer je met een andere blik naar de wereld kijken (Morreal 2009).

Naast het stimuleren van vormen van intelligentie, kan humor ook morele waarden stimuleren. Een belangrijke waarde is het kijken in het belang van anderen; het tegenovergestelde van egocentrisme. In de meeste situaties reageren mensen met emoties die op henzelf gericht zijn, maar door te reageren met humor, kun je zaken vanuit een breder perspectief bekijken. Het bewaren van geduld, de tekortkomingen van mensen, verschillen tussen mensen, het beslechten van conflicten, het zijn allemaal zaken waar je makkelijker mee om kunt gaan door te reageren met humor (Morreal 2009).

Ook voor docenten heeft het gebruik van humor veel voordelen. Zo is het een effectieve manier van emotionele communicatie en helpt het om spanning te verlichten, om de aandacht te krijgen, om een meer persoonlijke band met leerlingen te krijgen en om weerstand te verlichten (Berk 2003).

4. Waarom cabaret bij Nederlands?

Het zal vast niet altijd lukken om als docent zelf grappen te maken en humor te gebruiken, maar gelukkig staat het internet vol met cabaretfragmenten. Er zijn vier redenen om cabaret te gebruiken tijdens de lessen Nederlands.

1. *Cabaret als aanvulling op de lessen* – Het eerste doel ligt erg voor de hand. Met cabaret kun je als docent je lessen leuk aanvullen, bijvoorbeeld door de les te beginnen met een fragment als aandachtstrichter of *appetizer*. Hiermee kun je lesdoelen, maar ook de inhoud van de les zichtbaar maken en de lesstof betekenis geven. Ook kun je de cabaretfragmenten gebruiken als aanleiding voor een discussie in de klas. Door vragen te stellen naar aanleiding van het gekozen fragment kun je als docent het denken van leerlingen zichtbaar maken, aansluiten bij hun voorkennis en ervoor zorgen dat de nieuwe lesstof beter beklijft. Daarnaast kan het gebruik van grappige fragmenten motiverend werken bij leerlingen.

2. *Cabaret om de lesstof zichtbaar te maken* – Dat sluit gelijk aan bij het volgende doel: heel veel vaardigheden die bij het schoolvak Nederlands aan bod komen, worden zichtbaar gemaakt in cabaret. Cabaret leent zich voor onderwijs in poëzie, maar ook om leerlingen te laten nadenken over taal en ze te laten spelen met taal. Ook bij het onderdeel ‘formuleren’ zijn veel geschikte cabaretfragmenten te vinden. Juist wanneer je een fragment laat zien waarin taalfouten gemaakt worden, wordt het belang van dit vakonderdeel zichtbaar voor leerlingen. Ook op het gebied van ‘argumenteren’, ‘presenteren’ en ‘communiceren’ zijn veel grappige, maar ook erg leerzame fragmenten te vinden. Soms moet je wat beter zoeken, maar zelfs voor de vakonderdelen ‘historische letterkunde’ en ‘moderne letterkunde’ zijn cabaretfragmenten te vinden die de lesstof aanvullen en ondersteunen. De raakvlakken tussen het schoolvak Nederlands en cabaret zijn erg groot.
3. *Cabaret als kunstvorm* – Cabaret is meer dan alleen leuk. Cabaret is, net als literatuur, een kunstvorm. In deze kunstvorm vormt de taal heel vaak het uitgangspunt en wordt er op hoog niveau gespeeld met de taal, net als in literatuur. Een docent Nederlands heeft als taak leerlingen kennis te laten maken met taal als middel om kunst te maken. Dat kan via literatuur, via poëzie, maar ook via cabaret. De kunstvorm cabaret staat, mede door de humor, wellicht dichterbij de leerlingen dan bepaalde literaire werken, waardoor cabaret een mooie brug kan vormen voor het literatuuronderwijs.
4. *Cabaret om leerlingen te vormen* – Het schoolvak Nederlands is van oudsher niet alleen gericht op het ontwikkelen van taalvaardigheid, maar ook op de vorming en socialisatie van leerlingen. Je kunt als docent cabaretfragmenten gebruiken die zorgen voor mooie discussies over de grenzen van humor heen en daarbij bijdragen aan het nadenken over maatschappelijk relevante vraagstukken. Net als literatuur kan cabaret leerlingen leren reflecteren (Bakker & Ravesloot 2014).

5. Besluit

Gebruiken van meer humor in de lessen is niet iets wat je zomaar doet. Humor is heel persoonlijk en kan, zeker bij leerlingen, verkeerd vallen of niet goed aankomen. Door als docent veel te proberen leer je snel wat goed werkt of niet. Een goed referentiekader schetsen is heel belangrijk. Omdat oudere leerlingen meer kennis van de wereld hebben, werken cabaretfragmenten beter bij hen dan bij jongere leerlingen. Mooie suggesties voor cabaretfragmenten zijn te vinden op www.cabaretbijnerlands.com.

Referenties

- Bakker, C. & C. Ravesloot (2014). "Grenzeloze humor? Cabaret bij het schoolvak Nederlands". In: *Levende Talen Magazine*, 6, p. 10-15.
- Berk, R.A. (2003). *Professors are from Mars, students are from Snickers: how to write and deliver humor in the classroom and in professional presentations*. Sterling: Stylus Publishing.
- Cornett, C.E. (1986). *Learning Through Laughter: Humor in the Classroom*. Bloomington: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Crone, E. (2012). *Het sociale brein van de puber*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.
- Morreal, J. (2009). *Comic Relief: A Comprehensive Philosophy of Humor*. Oxford: Wiley-Blackwell.